

ŽIVOTNÉ JUBILEUM PROF. LADISLAVA POŽÁRA

Dňa 27. mája 2011 sa v aule Pázmaneum Trnavskej univerzity v Trnave konalo vedecké sympóziu s názvom *Retrospektíva a perspektívy psychológie ľudí s postihnutím na Slovensku*, ktoré bolo organizované pri príležitosti vzácneho životného jubilea profesora Ladislava Požára, jednej z významných osobností slovenskej vedy, zakladateľa a priekopníka v oblasti patopsychológie, t. j. psychológie ľudí s rozličným druhom postihnutia. Ku kvalite podujatia tak po odbornej ako aj ľudskej stránke prispeli ďalšie významné osobnosti slovenskej vedy a jubilantovi priatelia: prof. Damián Kováč, prof. Imrich Ruisel, prof. Viktor Lechta, PhDr. Ivan Jakabčic, PhDr. Miroslav Andreášny a PhDr. Viera Andreášna. Prof. Vladimír Smékal poslal jubilantovi zdravicu, nakoľko sa z vážnych zdravotných dôvodov nemohol na sympóziu zúčastniť. Z podujatia pripravujeme vedecký zborník.

Uvediem niekoľko faktov z plodného života prof. Ladislava Požára. Narodil sa 26. mája 1931 v Znojme, v rodine pivovarského robotníka. Po skončení povinnej školskej dochádzky išiel do Varnsdorfu, kde sa vyučil v n. p. ELITE za pletiaru. Neskôr pracoval v tomto podniku ako vychovávateľ v Domovoch mládeže, a práve tam si uvedomil nevyhnutnosť získať primerané vzdelanie. Maturoval na robotníckej prípravke v Mariánskych Láznach v r. 1951 a následne začal na Palackého univerzite v Olomouci študovať matematiku a fyziku. Po úspešnom ukončení 1. ročníka išiel študovať pedagogiku a psychológiu do vtedajšieho Leningradu. Štúdiá úspešne ukončil v r. 1957 a po ich skončení pracoval najskôr na Vysokej škole pedagogickej v Bratislave a po jej zrušení na katedre psychológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. Tam získal akademický titul PhDr. a vedeckú hodnosť kandidáta psychologických vied CSc. (oboje v r. 1968). Spočiatku sa zaoberal psychológiou práce a inžinierskou psychológiou.

V r. 1966 začal pracovať vo Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie a začal sa zaoberať psychológiou ľudí so zrakovým postihnutím. Od r. 1967 pôsobil v novovytvorenom Inštitúte špeciálnej a liečebnej pedagogiky pri FF UK, kde od r. 1968 viedol dvadsaťpäť rokov katedru patopsychológie a sociálnej patológie. V r. 1976 habilitoval a získal vedecko-pedagogický titul docenta psychológie a v r. 1981 bol vymenovaný za profesora psychológie. Tento titul mu bol v r. 1991 odobratý (zrušili zákon, podľa ktorého ho získal), a preto sa v nových podmienkach znovu uchádzal o titul profesora, ktorý získal v r. 1993 ako prvý profesor psychológie vymenovaný v Slovenskej republike.

V r. 1998 prešiel na Pedagogickú fakultu Trnavskej univerzity, kde viedol katedru psychológie a etickej výchovy. Od r. 2003 pracuje na katedre pedagogických štúdií, kde prednáša najmä všeobecnú a vývinovú psychológiu a integráciu postihnutých detí a mládeže. Odborne sa venuje najmä psychológii ľudí s postihnutím a ich spoločenskej a školskej integrácii. Je obľúbený u svojich kolegov a tiež u svojich

študentov, i keď je známy tým, že zo svojich nárokov nepoľavuje. Je to spôsobené pravdepodobne tým, že nikdy nepodceňoval svojich mladších kolegov či študentov a vie, ako im poradiť, prípadne pomôcť tak, aby to dokázali prijať.

Prof. Požár napísal vyše 100 vedeckých a odborných štúdií uverejnených doma i v zahraničí, 8 monografií, z toho jednu v zahraničí, vystúpil na približne 100 konferenciách doma i v zahraničí, z ruštiny preložil 12 odborných knižných publikácií. Je členom Moskovskej pedagogickej a sociálnej akadémie vied, členom Vedeckej rady Pedagogickej fakulty TU, Vedeckej rady Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie, členom Rady expertov podniku Psychodiagnostika, a.s., ktorý vydáva psychologické testy, členom redakčných rád časopisov Psychológia a patopsychológia dieťaťa a EFETA. V r. 2005 mu bol udelený čestný titul emeritného profesora UK v Bratislave.

Čo sa týka vedeckej školy prof. Ladislava Požára, ako už bolo spomenuté, je zakladateľom a priekopníkom nového vedného odboru na Slovensku – patopsychológie, t. j. psychológie ľudí s rozličným druhom postihnutia, ktorá sa na Slovensku začala formovať od 60. rokov 20. storočia. Spolu so svojimi spolupracovníkmi dr. Andreánskym, dr. Jakabčicom a dr. Uhrovou vypracovali vlastné vymedzenie a definíciu predmetu patopsychológie. Chápu ju ako psychologickú disciplínu, ktorá sa zaoberá skúmaním zákonitostí špecifického vývinu psychických procesov, stavov a vlastností, celkovej štruktúrovanosti osobnosti ľudí s postihnutím a zákonitosťami psychickej regulácie ich správania. Z psychologického hľadiska vymedzil pojem „človek s postihnutím“, pričom v tomto vymedzení vychádza z hlavných problémov postihnutého človeka a osobitostí jeho poznávania okolitého sveta. Svoje názory na predmet tejto vedy i špecifiká vedeckých metód sústavne publikoval a oboznamoval tak so svojím zameraním celú vedeckú psychologickú a tiež špeciálnopedagogickú odbornú verejnosť. Vedeckú školu prof. Požára možno charakterizovať takto:

1. Teoreticky vychádza najmä z teórií dvoch významných vedcov, a to z teórie L. S. Vygotského o sociálnej podmienenosti psychiky a sociálnych dôsledkoch postihnutia a z teórie A. Adlera o komplexe menejcennosti a z neho vyplývajúcej sekundárnej kompenzácie a prekompenzácie.
2. V jeho škole je podstatné, že pri skúmaní osobitostí psychiky ľudí s postihnutím nevychádza z toho, čo je odlišné, čo ľudí s postihnutím odlišuje od tzv. normálnych ľudí, ale z toho, čo majú spoločné, čo majú ľudia s postihnutím uchované. Práve tam vidí východisko ich skúmania a rozvíjania.
3. Psychologické východiská úspešnej školskej a sociálnej integrácie odvodzuje z poznania psychiky a najmä osobnosti ľudí s postihnutím a túto svoju teóriu vnáša do špeciálnopedagogickej praxe.
4. V ostatnom čase sa pokúša na základe poznania psychických osobitostí jedincov s postihnutím, najmä jedincov slepohluchých, u ktorých absentujú alebo sú

silne poškodené dva základné dištančné zmysly, preniknúť do podstaty utvárania psychiky v norme. Venuje sa najmä vyšším kognitívnym procesom. Vyriešenie tejto problematiky je prínosom aj pre všeobecnú psychológiu: poznanie špecifík patológie totiž umožňuje lepšie pochopiť normu.

Milý jubilant, vďaka za mnohé chvíle strávené spolu s Tebou, za mnohé rozhovory, za spoločný čas v rôznych komisiách, pri výskume, za zaujímavé súboje v pingpongu (v ktorých si bol zväčša víťazom), za spoločne prežitý profesijný život. Do ďalšieho života prajeme veľa zdravia, životného optimizmu a tiež úspešných pingpongových zápasov.

Blanka Kudláčová